Dạy Trẻ Vùng Quê

Nguyễn Quản Bá Hồng¹

Version: Ngày 4 tháng 3 năm 2024

¹A Scientist- & Creative Artist Wannabe. e-mail: nguyenquanbahong@gmail.com, website: https://nqbh.github.io, Ben Tre City, Vietnam.

"In this world, is the destiny of mankind controlled by some transcendental entity or law? Is it like the hand of God hovering above? At least it is true that man has no control, even over his own will. Man takes up the sword in order to shield the small wound in his heart sustained in a far-off time beyond remembrance. Man wields the sword so that he may die smiling in some far-off time beyond perception." – Kentaro Miura, Berserk, Vol. 1

Hình 1: Berserk, The Hand of God \mathcal{E} Behelit.

"Providence may guide a man to meet 1 specific person, even if such guidance eventually leads him to darkness. Man simply cannot forsake the beauty of his own chosen path. When will man learn a way to control his soul?" – Kentaro Miura, Berserk

Nghề Chăn Báo

Tui dự định viết ghi chú này từ cuối năm 2020, cho bản thân là chính (self-growth – phát triển cá nhân 1), chứ tui không viết *vì ai đó hoặc vì muốn tốt cho người khác*, hoặc để thể hiện hoặc sẽ viết vì mục đích thể hiện cả. Tui đã từng nhiều lần làm thế rồi, nên bây giờ & từ giờ trở đi tui sẽ không làm thế,b vì thấy nó thật vô nghĩa & tui biết vậy. Đơn giản là nếu chỉ để thể hiện như 1 con ngựa non háo đá, tui sẽ nhanh chóng nhận ra mình ngu dốt, thiếu chín chắn, thùng rỗng kêu to cỡ nào rồi lại tự nhục, rồi xóa, rồi kiếm 1 cái gì khác để thể hiện, rồi lại tự nhận thức được rồi nhục, rồi lại tự xóa. Cái vòng thể hiện-nhục-thể hiện-nhục lẩn quẩn cứ lặp đi lặp lại nếu tui mãi không phát triển nhận thức, nên tui sẽ cắt nó ngay từ đầu. Trong hơn 3 năm qua, kể từ cuối năm 2020 – lần nói chuyện cuối cùng với thầy Quí - thầy dạy Toán cấp 3 của tui, đến nay, đầu năm 2024, có nhiều điều đã thay đổi trong cách nhìn của tui về hành vi, mục đích, các lựa chọn của bản thân & quan trọng hơn là những cách nhìn mới về cuộc sống. Có thể tui cũng chỉ đang trải qua những giai đoạn trưởng thành bên trong mà nhiều người bạn hoặc nhiều em ít tuổi hơn tui đã trải qua từ kiếp nào so với 1 đứa trưởng thành về cảm xúc vừa chậm vừa trễ như tui, nhưng cũng đáng để ghi lại.

Ban đầu tui đinh đặt tên cho ghi chú này là "Some Topics on Elementary STEM & Beyond: A Personal, Psychological & Philosophical Perspective: Vài Vấn Đề Trong STEM Sơ Cấp & Xa Hơn Thế: 1 Góc Nhìn Cá Nhân, Tâm Lý Hoc, & Triết Hoc," nhưng đọc tới đọc lui thấy nó hào nhoáng kiểu tởm quá xá, chưa kể tựa đọc nghe cọp mà nội dung như hạch thì lại áp lực mà phải sửa văn cho hay, cho phù hợp. Thế là tui đọc sách để kiếm 1 cái tên đơn giản để phù hợp. Có vẻ cuốn sách gần nhất với nôi dung mà tui đinh viết là cuốn Bắt Trẻ Đồng Xanh [Sal23] của JEROME DAVID SALINGER (tưa gốc tiếng anh: The Catcher In The Rye [Sal01]). Tui hay nói đùa với mấy đứa học tui là để làm nghề chặn báo dưới quê thì phải đọc quyển này để hiểu rõ tâm lý chán chường, quậy phá, nông nổi của lũ trẻ, đặc biệt là lũ báo non. Nhưng nếu tui bắt chước theo mà đặt tên cho bài viết của tui là "Bắt Trẻ Đồng Quê" hoặc "Bắt Trẻ Vùng Quê" thì nghe như pedophile², hay Child Trafficking, không khéo lại vô tù nên chả ổn tí nào. Thành ra "Dạy Trẻ Vùng Quê" là ổn nhất, "Dạy Trẻ Đồng Quê" không hợp lắm vì "Đồng Quê" áp chỉ sự nghèo khó nhưng chất phác của dân quê, nhưng giờ thì nhiều nhà ở quê giàu quá nên áp vào lại sai be bét. Cái chính vẫn là mớ tâm lý bất ổn, rối nùi như cái mớ bòng bong, với cách hành xử của bọn trẻ Gen Z với mọi người xung quanh ở quê trong cái thời đại mà mọi công nghệ tiên tiến đều được đáp ứng đủ phần nào để lũ trẻ thoát khỏi cái tuổi thơ rừng rú của tui để ham học, nhưng lại tối ngày đi stalk acc online người khác, xem phim heo, & đủ thứ chuyên hai não khác làm cho chúng sau này chả tập trung làm được điều gì cho đâu vào đấy. Chính là ở chỗ ấy: tâp trung để làm 1 cái qì đó đâu vào đấy. Cái ấy mới quan trong cho lũ nhỏ, không phải tiền bac dư thừa để mua laptop hoặc nguyên dàn PC gaming siêu xịn để cả lũ con trai lớp 4, 5 túm tụm xem phim heo & thuộc lòng nhiều tên diễn viên người lớn hơn các ông thầy cô đơn của chúng, trong khi không nhớ nổi 1 công thức toán hoặc giải 1 phương trình đơn giản.

¹Xem Wikipedia/phát triển cá nhân.

 $^{^2}$ Vài thầy giáo trường cấp 2 cũ của tui có sở thích kê sát người rồi hửi học sinh nữ. Vài ông còn làm cho nhiều học sinh nữ có bầu nên tui tuyệt đối tránh điều này. Tui chỉ mê phụ nữ có tuổi hơn kém tui 3 đơn vị, i.e., phải thỏa mãn điều ràng buộc $|age(I) - age(her)| \le 3 \land min\{age(I), age(her)\} \ge 18$.

Đấy lại là nỗi đau thứ 2 của các ông thầy.

Nói thật tui chả biết phải bắt đầu từ đâu cho đúng cả. Mà "cho đúng" có nghĩa là gì hiện tui cũng không rõ & đương nhiên là chưa thể làm rõ. Có lẽ nên bắt đầu từ các cuộc trò chuyện thường ngày mà tui có. Tui nghĩ đó là cách tự nhiên & dễ thấm nhất để các điều tui viết tiếp sau trở nên có nghĩa. Tui ép mọi thứ phải có nghĩa vì tui từng mong muốn trở thành 1 nhà toán học, mà 1 trong các nhiệm vụ chính của 1 nhà toán học điển hình là làm có nghĩa các đối tượng nhà toán học đang quan tâm hoặc vừa sáng tạo ra.

Quy ước 1. Ký hiệu name[age, personalities] ám chỉ 1 người tên 'name' với tuổi là 'age', với (các) tính cách 'personalities' đi kèm.

 $H[12], T[12], N[12], N[15], \dots$ (many students & teachers): Sao thầy giỏi vậy mà không dạy chuyên thầy?

HồNG[28]: Nói thực là đến tận giờ tui không chắc việc tui dạy chuyên toán có tốt cho học sinh không. Không phải là tui dạy dở, hoặc ít ra tui tự cho bản thân là dư sức dạy kiến thức chuyên, xưa tui định làm khoa học, tức nhà toán học ấy, nên kiến thức toán tui hơi quá dư để dạy toán sơ cấp, tức mấy cái toán cấp 2, cấp 3, chưa tới toán cao cấp ở đại học trở lên, nhưng tiếc là quá thiếu để làm khoa học. Nó cứ lưng lửng kiểu khó chịu ấy.

Nhưng quan trọng là tui biết tính tui: Tui mà dạy chuyên là tui tham lắm. Không phải tham tiền, mà là tham kiểu gần như ép học sinh học mấy kiến thức cao về Toán. Nếu lỡ tui làm cho 1 đứa đam mê quá sâu vào toán mà bỏ gần như tất cả các thứ khác, liệu có tốt cho tương lai bạn đó không, trong khi nhà bạn đó nghèo & cần tìm 1 công việc để nuôi gia đình trước rồi mới tính tới đam mê hoặc phải đè bẹp cả đam mê để mà sống tốt bằng cách giúp đỡ cha me vươt qua hoàn cảnh khó khăn của gia đình?

Quan trọng hơn là, liệu tui có đủ kiến thức ngoài toán, ngoài khoa học, tức hiểu chuyện, hiểu đời, để đủ trách nhiệm cho việc dạy hay dẫn dắt 1 ai đó lên 1 nền tảng cao hơn không? Hiện tui thấy là không, mà cái gì tui nhắm không lãnh nổi trách nhiệm thì tui sẽ không làm³, lùi 1 bước để nhường cho ai đủ sức lãnh để nó đâu ra đấy, thà đưa tiền cho cha mẹ hết để báo hiểu rồi bản thân nghèo chứ không hai 1 ai cả. Ngu ngu dai dai kiểu ấy. Để xem sao.

H[12]: Nếu 1 ngày nào đó con nghỉ học thầy ngang như mấy anh chị khác nghỉ rồi quỵt tiền thầy sao thầy?

Hồng[28]: Bạn phải hiểu là học tui chưa bao giờ là bắt buộc, học tui không phải nghĩa vụ của bạn. Về cơ bản, tui nhận tiền của cha mẹ bạn để lãnh trách nhiệm dạy bạn. Cái nền tảng vẫn là về mặt kinh tế, tức là bán kiến thức, tri thức. Nhưng bạn cần hiểu là: Nếu bạn học ngoan với đàng hoàng thì tui dạy tốt & bonus thêm luôn phần dạy tâm lý với cách nhìn người, nếu bạn không học đàng hoàng thì tui chỉ làm đủ trách nhiệm dạy cơ bản, tức là cho đề, kiểm tra lời giải, sửa sai, không có bonus gì thêm về mặt tâm lý, sư phạm, hay đời. 1 ngày nào đó rồi bạn cũng phải học ai khác giỏi hơn tui, cái quan trọng là trong thời gian học tui thì học đàng hoàng, tiến bộ trong bình yên là chính. Không ép buộc, không áp đặt gì cả. Đừng đặt nặng phải học 1 ai đó cho vừa lòng người đó hay 1 ai đó khác, cũng đừng để ai uy hiếp, áp đặt bạn phải học họ. Càng bị ép học kiểu đó, càng ghét học, càng khó thoát khỏi kiếp báo.

H[12]: Sao con thấy thầy dạy quá tời hay mà ít người chịu học quá thầy?

Hồng[28]: Tui đặc biệt dạy ít đứa, nhưng tui sẽ biến 1 đứa lớp 6 có mặt bằng nhận thức hơn 1 đứa cấp 3 hoặc 1 đứa sinh viên Đại học tối ngày dìm giá & nhân phẩm các ông thầy có tâm. Cái đó mới là cái hay.

³Ít ra hắn cũng có trách nhiệm trong việc vô trách nhiệm.

Young, Dumb, & Broke

 $\lambda [\geq 25]$: Anh đó giờ đang làm gì ta? Thẳng đó/con đó giờ đang mần gì ta? Nếu thẳng đó giàu nhưng mà làm cái gì chán quá, liệu mình có nên stalk nó với bồ rồi chớp lấy thời cơ hoặc tự tạo ra thời cơ để "để trứng" không? Giữa chịu chán nhưng chồng/vợ giàu & giữa lúc nào cũng mới mẻ nhưng chồng/vợ không giàu bằng người khác, nên chọn cái nào?

Có lẽ không phải chỉ là làm cái gì, đương nhiên chả làm gì thì không ổn tí nào (vì từ từ cơn trầm cảm cũng sẽ kéo đến) mà quan trọng là làm cái gì & làm cái đó như thế nào.

2.0.1 Some Tips for Boys & Young Men

- Life is a series of fuck-around-&-find-out & other life-experiments to experience. But remember this, boy: Do not mess with any aggressive woman, especially covert aggressive ones.
- Never attack anyone when his/her life falls apart (read When Things Fall Apart: Heart Advice for Difficult Times [Chö02; Chö21]).

Some Topics in Elementary Mathematics

Tạm thời, tui không quá đầu tư vào Toán Olympic cho học sinh vùng xa. Tui từng thích Toán Olympic. Nhưng với học sinh đại trà thì đấy là thứ xa xỉ, nên cứ dạy Toán phổ thông trước, chỉ đứa nào cảm nhận được "Toán Olympic là 1 dạng nghệ thuật hay đỉnh cao của Toán Sơ Cấp" theo nghĩa nào đấy thì mới bồi dưỡng thêm, không được ép. Giờ mới hiểu dạy Toán Olympic giàu là vì cần nhiều thời gian để người dạy trau dồi kỹ năng, & những đứa học sinh thích nghệ thuật kiểu này thì thường có tiền chi cho nghệ thuật, y như kiểu người lớn vậy. [rewrite]

Ưu tiên hiện tại vẫn là thúc tụi nhỏ học vững kiến thức trước, lập trình được để cụ thể bài toán & tự động hóa việc giải bài toán, rồi mới nghĩ tới Toán Olympic sau.

3.1 Elementary Mathematics Grade 6

- Cheatsheet: Elementary Mathematics Grade 6.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_6/cheatsheet/NQBH_elementary_mathematics_grade_6_cheatsheet.pdf.
- Problem: Natural Bài Tập: Số Tự Nhiên N.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_6/natural/problem/NQBH_natural_problem.pdf. TeX.
- Problem: Integer Bài Tập: Số Nguyên Z.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_6/integer/problem/NQBH_integer_problem.pdf.
- Problem: Fraction & Decimal Bài Tập: Phân Số & Số Thập Phân.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_6/fraction_decimal/problem/NQBH_fraction_decimal_problem.pdf.
- Problem: Probability & Statistics Bài Tập: Xác Suất & Thống Kê.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_6/probability_statistics/problem/NQBH_probability_statistics_problem.pdf. TeX.
- Problem: Visual Geometry Bài Tập: Hình Học Trực Quan.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_6/visual_geometry/problem/NQBH_visual_geometry_problem.pdf.
- Problem: 2D/Plane Geometry Bài Tập: Hình Học Phẳng.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_6/plane_geometry/problem/NQBH_plane_geometry_problem.pdf.

3.2 Elementary Mathematics Grade 7

- Cheatsheet: Elementary Mathematics Grade 7.
- Problem: Rational Bài Tập: Số Hữu Tỷ Q.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_7/rational/problem/NQBH_rational_problem.pdf.
- Problem: Real Bài Tập: Số Thực ℝ.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_7/real/problem/NQBH_real_problem.pdf.
- Problem: Angle & Line Bài Tập: Góc & Đường Thẳng.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_7/angle_line/problem/NQBH_angle_line_problem.pdf.
- Problem: Congruent Triangles Bài Tập: Tam Giác Bằng Nhau $\Delta = \Delta'$. URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/grade_7/congruent_triangle/problem/NQBH_congruent_triangle_problem.pdf.

3.3 Elementary Mathematics Grade 8

- Cheatsheet: Elementary Mathematics Grade 8
- Problem: 1st-Order Function Bài Tập: Hàm Số Bậc Nhất $y = ax + b, a \neq 0$. URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/grade_8/1st_order_function/problem/NQBH_1st_order_function_problem.pdf.
- Problem: Algebraic & Rational Fractions Bài Tập: Phân Thức Đại Số & Phân Thức Đại Số Hữu Tỷ. URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/grade_8/algebraic_rational_fractions/problem/NQBH_algebraic_rational_fractions_problem.pdf.
- Problem: Multivariate Polynomial Bài Tập: Đa Thức Nhiều Biến $\mathbb{R}[\mathbf{x}]$.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_8/multivariate_polynomial/problem/NQBH_multivariate_polynomial_problem.pdf.

3.4 Elementary Mathematics Grade 9

- Cheatsheet: Elementary Mathematics Grade 9.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_9/cheatsheet/NQBH_cheatsheet_mathematics_grade_9.pdf).
- Problem: Root Bài Tập: Căn Thức $\sqrt{f(x)}$, $\sqrt[n]{f(x)}$, $\sqrt[n]{f(x)}$. URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/grade_9/root/problem/NQBH_root_problem.pdf.
- Problem: 2nd-Order Function. Quadratic Equation. Bài Tập: Hàm Số Bậc 2 $y=ax^2, a \neq 0$. Phương Trình Bậc 2 1 Ẩn $ax^2 + bx + c = 0$. URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/grade_9/2nd_order_function/problem/NQBH_2nd_order_function_problem.pdf.

- Problem: System of 1st-Order Equations Bài Tập: Hệ Phương Trình Bậc Nhất $A\mathbf{x} = B$. URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/grade_9/system_1st_order_equations/problem/NQBH_system_1st_order_equations_problem.pdf.
- Problem: Trigonometry in Triangles Bài Tập: Hệ Thức Lượng Trong Tam Giác.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_9/trigonometry/problem/NQBH_trigonometry_problem.pdf.
- Problem: Circle Bài Tập: Đường Tròn.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_9/circle/problem/NQBH_circle_problem.pdf.
- Problem: Cylinder, Cone, Sphere Bài Tập: Hình Trụ, Hình Nón, Hình Cầu.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_9/cylinder_cone_sphere/problem/NQBH_cylinder_cone_sphere_problem.pdf.
- Problem: Equation & Inequation Bài Tập: Phương Trình & Bất Phương Trình.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 equation_inequation/problem/NQBH_equation_inequation_problem.pdf.

3.5 Elementary Mathematics Grade 10

3.6 Elementary Mathematics Grade 11

- Problem: Trigonometric Equation Bài Tập: Phương Trình Lượng Giác.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_11/trigonometric_equation/problem/NQBH_trigonometric_equation_problem.pdf.
- Problem: Limit Bài Tập: Giới Hạn lim.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_11/limit/problem/NQBH_limit_problem.pdf.
- Problem: Exponentiation & Logarithm Bài Tập: Hàm Số Mũ & Hàm Số Logarith.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_11/exponentiation_logarithm/problem/NQBH_exponentiation_logarithm_problem.pdf.

3.7 Elementary Mathematics Grade 12

- Cheatsheet: Elementary Mathematics Grade 12.
- Problem: Application of Derivative to Survey & Draw Graph of Functions Bài Tập: Ứng Dụng Đạo Hàm Để Khảo Sát & Vẽ Đồ Thị Hàm Số.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/grade_12/derivative_application/problem/NQBH_derivative_application_problem.pdf.
- Problem: Antiderivative & Integral Bài Tập: Nguyên Hàm & Tích Phân.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_mathematics/
 grade_12/integral/problem/NQBH_integral_problem.pdf.

3.8 Bridges from Elementary Mathematics to Advanced Mathematics

Some Topics in Elementary Physics

Trong các tờ bài tập Toán tui sưu tầm từ các sách, tui có thêm vài bài cá nhân vào đó. Các bài này không quá khó, nhưng kiểu mở rộng, tổng quát bài toán hoặc 1 bài toán mở mà tui chưa thử giải trước khi quăng cho học sinh.

N[12]: Con thấy nó trừu tượng quá nên bắt đầu ngáo ngáo thầy.

H[28]: Tui có nhớ là bạn sẽ chọn đi sâu vào môn Toán hoặc Vật Lý, 1 trong 2 cái đó. Tui quan sát cách suy luận của bạn. Tui nghĩ bạn thích những thứ cụ thể, vẽ sơ đồ được, tính toán được, quậy quậy, mò mò, vọc vọc được, ít trừu tượng như mấy bài toán này. Nên tui nghĩ nên định hướng bạn theo Bách Khoa, đương nhiên vẫn tùy cha mẹ bạn quyết định, lời khuyên của tui chỉ là gợi ý. Nếu bạn thương cha mẹ, muốn sớm nuôi cha mẹ thì đừng nên theo Toán lý thuyết như tui, đặc biệt là đừng theo Vật lý lý thuyết. Để coi thời gian tới bạn phát triển sao.

- Problem: Mechanical Motion Bài Tập: Chuyển Động Cơ.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_physics/grade_
 7/mechanical_motion/problem/NQBH_mechanical_motion_problem.pdf.
- Problem: Pressure Bài Tập: Áp Suất.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_physics/grade_
 8/pressure/problem/NQBH_pressure_problem.pdf.

Some Topics in Elementary Computer Science

- Bài toán này có thể code được không?
- Có thể mở rộng 1 nhóm bài toán thành 1 bài tin được không?
- Phần nào của bài toán mà code cỡ nào cũng không được, tức chỉ giải được theo kiểu toán chứ giải kiểu Tin thì khó. Còn dạng bài nào thì chỉ giải kiểu Tin thì dễ, giải kiểu Toán lại khó?
- Problems: Elementary Computer Science Bài Tập: Tin Học Sơ Cấp.
 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_computer_science/problem/NQBH_elementary_computer_science_problem.pdf.
- Problems & Solutions: Elementary Computer Science Bài Tập & Lời Giải: Tin Học Sơ Cấp.

 URL: https://github.com/NQBH/elementary_STEM_beyond/blob/main/elementary_computer_science/
 solution/NQBH_elementary_computer_science_solution.pdf.

Some Topics in Elementary Chemistry

Tui có thử xài 2 gói mchem, chemfig để vẽ công thức hóa hữu cơ, nhưng có vẻ mất nhiều thời gian.

• Có cấu trúc hóa học nào mà có thể phát triển 1 bài toán hơi hớm tổ hợp đếm bên mấy hợp chất hữu cơ không?

Miscellaneous

Tài liệu tham khảo

- [Chö02] Pema Chödrön. When Things Fall Apart: Heart Advice for Difficult Times. Shambhala Classics, 2002, p. 191.
- [Chö21] Pema Chödrön. When Things Fall Apart: Heart Advice for Difficult Times Khi Mọi Thứ Sụp Đổ: Lời Khuyên Chân Thành Trong Những Thời Điểm Khó Khăn. Quảng Diệu dịch. Nhà Xuất Bản Hà Nội, 2021, p. 315.
- [Sal01] J. D. Salinger. The Catcher In The Rye. Back Bay Books, 2001, p. 288.
- [Sal23] J. D. Salinger. The Catcher In The Rye Bắt Trẻ Đồng Xanh. Phùng Khánh dịch. Nhà Xuất Bản Hội Nhà Văn, 2023, p. 326.